

KS. PIOTR HEMPEREK

OGÓLNA ABSOLUCJA SAKRAMENTALNA

Jednym z istotnych aktów wymaganych do uzyskania abszolucji sakramentalnej jest — obok żalu za grzechy i zadośćuczynienia — wyznanie grzechów, czyli spowiedź. Według określenia Soboru Trydenckiego należy wyznać na spowiedzi wszystkie grzechy śmiertelne popełnione po chrzcie, a nie odpuszczone jeszcze wprost w sakramencie pokuty. Konieczność wyznania tych grzechów wraz z podaniem ich rodzaju i liczby oraz okoliczności zmieniających naturę grzechu jest uważana za nakaz pozytywnego prawa Bożego¹. Uznaje się jednak istnienie przyczyn, które zwalniają czasowo od obowiązku wyznania wszystkich grzechów śmiertelnych, czyli od zachowania integralności spowiedzi. Sprowadzają się one do dwóch rodzajów, mianowicie do fizycznej i moralnej niemożliwości wyznania grzechów. Określeniem sytuacji, powodujących niemożliwość spowiedzi, zajmuje się szczegółowo teologia moralna. Brak integralności wyznania grzechów musi być wszakże uzupełniony na następnej spowiedzi, gdy ustanie usprawiedliwiająca go przyczyna².

I. INTEGRALNOŚĆ SPOWIEDZI I ABSOLUCJA OGÓLNA W WYPOWIEDZI STOLICY APOSTOLSKIEJ DO ROKU 1944

Stolica Apostolska wypowiadała się na temat integralności spowiedzi oraz przyczyn zwalniających od jej zachowania, ilekroć zachodziła potrzeba bądź potępienia błędnych poglądów, bądź wyjaśnienia wątpliwości, jakie nasuwały konkretne sytuacje życiowe³.

¹ Conc. Trid., sess. 14, cap. 5 i can. 4, 6, 7; por. kan. 901 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

² Zob. D. Prümmer, *Manuale theologiae moralis*. Ed. 14. T. 3. Barcinone 1960 s. 271-274; ks. S. Huet, *Sakrament pokuty w świetle teologii i psychologii*. Cz. 1. Warszawa 1955 s. 221-240; O.B. Häring, *Nauka Chrystusa. Teologia moralna*. Tłum. ks. J. Klenowski. T. 1. Poznań 1962 s. 435 nn. Pap. Aleksander VII potępił w 1665 r. zdanie, według którego nie ma obowiązku wyznania na następnej spowiedzi grzechów nie wyznanych lub zapomnianych z powodu niebezpieczeństwa śmierci lub z innej przyczyny. Denz. 1111.

³ C. Peter (*Spowiedź integralna a Sobór Trydencki*. „Concilium” R. 1971 nr 1-10.

W 1679 r. pap. Innocenty XI potępił zdanie autorów, którzy twierdzili, że od zachowania integralności spowiedzi zwalnia wielka liczba penitentów zgromadzonych np. z racji jakiejś uroczystości lub odpustu⁴.

W czasie I wojny światowej Stolica Apostolska dwukrotnie wypowiedziała się na temat udzielania abszolucji w formie ogólnej żołnierzom. 6 II 1915 r. Penitencjaria Apostolska odpowiadając na przedłożoną jej wątpliwość wydała orzeczenie, które uzyskało aprobatę pap. Benedykta XV, stwierdzające, że żołnierzy powołanych na front można rozgrzeszać formułą ogólną (zbiorowo) bez uprzedniej spowiedzi, jeżeli ze względu na ich liczbę nie mogą być wyspowiadani indywidualnie. Jednocześnie zobowiązała kapelanów wojskowych, aby przed udzieleniem takiego rozgrzeszenia pouczyli penitentów o konieczności właściwej dyspozycji oraz o obowiązku wyspowiadania się w odpowiednim czasie, gdy minie grożące niebezpieczeństwo⁵. Następnie 29 V 1915 r. Penitencjaria wyjaśniła, że żołnierzy pozostających w stanie mobilizacji wojennej można stawiać na równi z tymi, którzy znajdują się w niebezpieczeństwie śmierci⁶.

Dalsze dokumenty odnoszące się do tego zagadnienia pochodzą z okresu II wojny światowej. 8 XII 1939 r. pap. Pius XII za pośrednictwem Kongregacji Konsystorialnej udzielił na czas wojny specjalnych uprawnień wyższym kapelanom wojskowym z prawem subdelegacji innym kapelanom i kapłanom. W wykazie tych uprawnień znajduje się również upoważnienie, na mocy którego „bezpośrednio przed lub w czasie bitwy” (*imminenti aut commisso praelio*) kapłani mogli rozgrzeszać żołnierzy z wszystkich grzechów i cenzur przy użyciu ogólnej formuły abszolucji, bez uprzedniej spowiedzi, a jedynie po wzbudzeniu aktu żalu, jeżeli bądź z powodu liczby żołnierzy, bądź z racji braku czasu nie było możliwości wyspowiadania ich indywidualnie. Z powodu grożącego niebezpieczeństwa śmierci wolno było również udzielać abszolucji ogólnej od grzechów i cenzur ludności cywilnej w czasie nalotów lotniczych na miasta. W wypadkach udzielania rozgrzeszenia ogólnego należało jednak pouczyć penitentów, że w odpowiednim czasie powinni wyznać te grzechy w spowiedzi indywidualnej⁷.

Wyd. Pallottinum. Poznań 1972 s. 37) uważa, że władza kościelna zmieniała niektóre określenia Soboru Trydenckiego dotyczące integralności spowiedzi, jeśli wymagały tego ważne okoliczności. Przykładowo podaje, że początkowo udzielano abszolucji bez spowiedzi jedynie w niebezpieczeństwie śmierci, następnie zaś rozszerzono tę możliwość na tych, którzy znajdowali się w poważnej potrzebie duchowej.

⁴ Denz. 1209.

⁵ AAS An. 7:1915 s. 72.

⁶ Tamże s. 282.

⁷ AAS An. 31:1939 s. 712.

W związku z określeniem, że absolucja ogólna może być udzielona „*imminenti aut commisso praelio*” powstało uzasadnione pytanie, jak należy postąpić w wypadku, gdy na podstawie okoliczności przewiduje się praktyczną niemożliwość lub bardzo poważną trudność udzielenia absolucji zbiorowo po zaistnieniu takiej sytuacji. Penitencjaria rozstrzygając tę wątpliwość stwierdziła 10 XII 1940 r., że, jeżeli zaistnieją przedstawione jej okoliczności, wolno — zgodnie z zasadami teologii moralnej — rozgrzeszyć żołnierzy zbiorowo w czasie, kiedy uważa się to za konieczne⁸. W odpowiedzi przypomniano ponadto kapłanom udzielającym absolucji ogólnej ciążący na nich obowiązek pouczenia penitentów, iż skuteczność rozgrzeszenia zależy od ich należytej dyspozycji, jak również, że powinni odbyć w odpowiednim czasie spowiedź indywidualną.

25 III 1944 r. Penitencjaria Apostolska wydała specjalną Instrukcję *Ut dubia* w sprawie absolucji sakramentalnej udzielanej w sposób ogólny wielu osobom równocześnie⁹. Dokument ten otrzymał zatwierdzenie pap. Piusa XII. Instrukcja została wydana — jak zaznaczono we wstępie do niej — dla usunięcia wątpliwości i trudności związanych z upoważnieniem do udzielania w pewnych okolicznościach rozgrzeszenia sakramentalnego w formie ogólnej. Punkt I. Instrukcji obejmuje udzielone przez Piusa XII w 1939 r. uprawnienie do ogólnego rozgrzeszania żołnierzy przed i w czasie walki oraz ludności cywilnej podczas nalotów lotniczych. Uwzględnione w nim zostało również wyjaśnienie Penitencjarii z 1940 r. odnoszące się do absolucji ogólnej żołnierzy. Uprawnienie to uzyskało jednak w Instrukcji ogólniejszy charakter. Przysługuje ono wszystkim kapłanom, nawet nie mającym jurysdykcji do spowiadania, i nie jest ograniczone czasowo.

Natomiast punkt II. Instrukcji zawiera zupełnie nową normę w sprawie absolucji ogólnej, nie mającą odpowiednika we wcześniejszym ustawodawstwie kościelnym. Przypominając zasadę, że poza niebezpieczeństwem śmierci nie wolno udzielać rozgrzeszenia ani zbiorowo, ani indywidualnie — bez uprzedniego i całkowitego wyznania grzechów — jedynie z racji zgromadzenia się dużej liczby penitentów, Instrukcja stwierdza jednocześnie, że można udzielić takiej absolucji, jeżeli zachodzi inna bardzo poważna i nagląca potrzeba („*alia gravis omnino et urgens necessitas*”) proporcjonalna do ciężkości przykazania Bożego, które zobowiązuje do wyznania na spowiedzi wszystkich grzechów ciężkich. Jako wystarczająca przyczyna udzielenia absolucji ogólnej została

⁸ AAS An. 32:1940 s. 571 — „*In praedictis circumstantiis, iuxta theologiae moralis principia, licet, statim ac necessarium videbitur, milites turmatim absolvere*”.

⁹ *Instructio circa sacramentalem absolutionem generali modo pluribus impertientiam*. AAS An. 36:1944 s. 155 n.

wymieniona przykładowo sytuacja, w której penitenci nie otrzymawszy takiego rozgrzeszenia byłiby bez własnej winy pozbawieni przez dłuższy czas łaski sakramentalnej i komunii. Ocena konieczności udzielenia absolucji ogólnej w poszczególnych wypadkach — poza niebezpieczeństwem śmierci — została zastrzeżona ordynariuszom miejscowym. Do nich, o ile jest to możliwe, powinni zwracać się uprzednio kapłani w celu uzyskania pozwolenia na korzystanie z przysługującego im uprawnienia.

Udzielanie absolucji ogólnej poza określonymi w Instrukcji wypadkami oraz bez wymaganej zgody ordynariusza miejscowego, o ile można się o nią zwrócić, jest uważane za poważne nadużycie (p. III.).

W dalszych postanowieniach Instrukcji określone zostały inne obowiązki kapłanów udzielających absolucji ogólnej oraz zadania ordynariuszy miejscowych. Kapłani, jeśli pozwalają na to warunki, powinni przypomnieć wiernym, iż jest rzeczą konieczną, aby wzbudzili w sobie uprzednio żal za popełnione grzechy — okazany w miarę możliwości jakimś gestem zewnętrznym — oraz postanowienie poprawy, a w czasie najbliższej spowiedzi wyznali wszystkie grzechy ciężkie dotychczas niewyznane (p. IV.). Do kapłanów należy ponadto obowiązek pouczenia wiernych, iż nie wolno im uchylać się od wyznania na spowiedzi grzechów ciężkich w oczekiwaniu na okazję otrzymania absolucji ogólnej (p. V.). Ordynariusze zaś miejscowi zostali zobowiązani, aby przypominali o powyższych normach i obowiązkach kapłanom, ilekroć zezwalają na udzielanie absolucji ogólnej (p. VI.).

Instrukcja z 1944 r. wskazała zasady uprawniające wiernych, którzy znajdowali się w szczególnych okolicznościach — nie tylko uniemożliwiających, lecz także poważnie utrudniających odbycie spowiedzi — do korzystania z sakramentu pokuty, a w konsekwencji również z Eucharystii, bez uprzedniego wyznania grzechów.

II. ABSOLUCJA OGÓLNA W ŚWIETLE NORM WYDANYCH PRZEZ KONGREGACJĘ NAUKI WIARY W 1972 ROKU

Dnia 16 VI 1972 r. Kongregacja Nauki Wiary wydała *Normy duszpasterskie* odnoszące się do absolucji sakramentalnej udzielanej zbiorowo, które w specjalny sposób zatwierdził i polecił ogłosić jako obowiązujące pap. Paweł VI¹⁰. Wyjaśnieniu tych *Norm* poświęcił papież również przemówienie wygłoszone 19 VII 1972 r. podczas audiencji ogólnej w Castel Gandolfo, w którym zachęcił wiernych do bliższego zapoznania się z nimi, ponieważ wiążą się z podstawowym problemem

¹⁰ *Normae pastorales circa absolutionem sacramentalem generali modo impertientiam*. AAS An. 64:1972 s. 510-514.

pojednania człowieka z Bogiem i Kościołem¹¹. Fakt ten świadczy, że do wydanych ostatnio *Norm duszpasterskich* przywiązuje się dużą wagę i wskazuje na ich doktrynalną i praktyczną doniosłość. Warto więc zająć się szczegółowo omówieniem treści tego dokumentu.

1. POWODY WYDANIA NORM DUSZPASTERSKICH

Instrukcja *Ut dubia* z 1944 r. regulowała na stałe problem udzielania absolucji ogólnej. Opierając się na jej postanowieniach ordynariusze mogli w zasadzie zaradzać potrzebom wiernych pragnących korzystać z sakramentu pokuty, jak również przeciwstawiać się niewłaściwym praktykom czy nadużyciom¹². Jeżeli mimo to Stolica Apostolska uznała obecnie za potrzebne zająć się ponownie tym zagadnieniem, i to w dokumencie wydanym przez Kongregację Nauki Wiary — który zresztą odwołuje się wyraźnie do dawnej Instrukcji i ma podobny do niej tytuł — zaistniały ku temu niewątpliwie ważne powody. Dowiadujemy się o nich ze wstępu do *Norm* oraz z przemówienia papieża na temat tego dokumentu.

Do wydania nowych *Norm*, nazwanych w tytule duszpasterskimi, skłoniły Stolicę Apostolską:

1. trudności, jakie mają wierni niektórych regionów w odbywaniu spowiedzi indywidualnej, spowodowane brakiem dostatecznej liczby kapłanów;

2. błędne teorie co do nauki o sakramencie pokuty; chodzi tu zapewne o opinie, według których nakazowi wyznania grzechów śmiertelnych na spowiedzi czyni się zadość przez ogólne wyznanie grzechów, czyli przez tzw. spowiedź wspólnotową¹³;

3. rozpowszechniająca się niewłaściwa praktyka czy zwyczaj udzielania absolucji sakramentalnej zbiorowo po ogólnym tylko wyznaniu grzechów w czasie obrzędu pokutnego nazywanego spowiedzią wspólnotową¹⁴. Powstawały nadużycia zarówno ze strony spowiedników stosujących praktykę rozgrzeszania zbiorowego, jak i ze strony wiernych

¹¹ „Osservatore Romano” An. 112:1972 nr. 166 s. 1 (z 20 VII 1972).

¹² Por. P. T o c a n e l. *Normae pastorales circa absolutionem sacramentalem generaliter modo impertiendam. Annotationes.* Apoll. An. 45:1972 s. 587.

¹³ Sakrament pokuty jest przedmiotem żywego zainteresowania współczesnych teologów, wyrazem czego są liczne publikacje na ten temat. Omawia je syntetycznie F. Funke (*Rzut oka na literaturę o spowiedzi.* „Concilium” R. 1971 nr 1-10. Wyd. Pallottinum. Poznań 1972 s. 54-63).

¹⁴ O praktyce odprawiania pokuty wspólnotowej piszą m. in.: F. H e g g e n. *Nabożeństwo pokutne.* „Concilium” R. 1971 nr 1-10. Wyd. Pallottinum. Poznań 1972

usiłujących przez ogólne wyznanie przewinień zadośćuczynić przykazaniu sakramentalnej spowiedzi z grzechów śmiertelnych¹⁵.

Wymienione czynniki stwarzały poważne trudności i wzbudzały zaniepokojenie wielu ordynariuszy, którzy zwracali się do Stolicy Apostolskiej z prośbą, aby przypomniawszy konieczne warunki korzystania z sakramentu pokuty oraz wydała odpowiednie do aktualnej sytuacji normy. W następstwie takich właśnie prośb Kongregacja Nauki Wiary, na której spoczywa obowiązek czuwania nad sprawami wiary i moralności, po rozważeniu problemu i konsultacjach udzieliła odpowiedzi wydając dokument nazwany *Normami duszpasterskimi*. Przedstawia on podstawowe zasady dotyczące nie tylko absolucji ogólnej, lecz także natury sakramentu pokuty.

2. POTWIERDZENIE DOTYCHCZASOWEJ NAUKI O SAKRAMENCIE POKUTY

Pierwsze zdania dokumentu przypominają cel ustanowienia przez Chrystusa sakramentu pokuty oraz naukę Soboru Trydenckiego o koniecznych wymogach „do pełnego i doskonałego odpuszczenia grzechów”, mianowicie: żalu, spowiedzi i zadośćuczynienia ze strony penitenta oraz rozgrzeszenia ze strony kapłana-sędziego. Pierwsza zaś norma stwierdza: „Należy mocno trzymać się nauki Soboru Trydenckiego i wiernie wprowadzić ją w praktyce”¹⁶.

Jedynym zwyczajnym sposobem pojednania wiernych z Bogiem i Kościołem pozostaje nadal indywidualne i całkowite wyznanie grzechów ciężkich oraz rozgrzeszenie kapłańskie. Wynika to z prawa Bożego wyjaśnionego na Soborze Trydenckim. Za korzystaniem z tego środka pojednania przemawia ponadto wielka korzyść duchowa wynikająca z właściwie odbywanej spowiedzi indywidualnej, potwierdzona doświadczeniem wieków. Z powyższych względów nie można stawiać na równi ze spowiedzią indywidualną ogólnego wyznania grzechów, czyli spowiedzi wspólnotowej. Dlatego należy odrzucić powstający zwyczaj czynienia zadość nakazowi sakramentalnego wyznania grzechów śmiertelnych dla otrzymania rozgrzeszenia przez spowiedź ogólnie dokonaną lub odprawianą wspólnie. Od spowiedzi indywidualnej może zwolnić tylko

s. 63-77; ks. S. Witek. *Wspólnotowe celebrowanie pokuty*. W: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej*. Lublin 1973 s. 69-76; ks. B. Saduś. *Spór o nabożeństwa pokutne*. „Tygodnik Powszechny” R. 27:1973 nr 15 s. 2.

¹⁵ Por. M. Zalba. *Commentarium ad „Normas pastorales circa absolutionem sacramentalem generali modo impertiendam”*. „Periodica de re morali canonica liturgica” Vol. 62:1973 s. 194.

¹⁶ N. I.: „Firmiter tenenda et fideliter in praxi applicanda manet doctrina S. Concilii Tridentini”.

niemożliwość fizyczna lub moralna (n. I). Po otrzymaniu wszakże w takich wypadkach ogólnej absolucji pozostaje nadal obowiązek wyznania tak odpuszczonych grzechów na spowiedzi indywidualnej (n. VI i VIII).

Powyższe stwierdzenia zawarte w dokumencie Kongregacji Nauki Wiary są nie tylko przypomnieniem powszechnie znanych zasad określających sprawowanie sakramentu pokuty, lecz także „potwierdzeniem ich aktualności i mocy obowiązującej”¹⁷.

Stanowisko Kongregacji Nauki Wiary w sprawie sakramentu pokuty potwierdza przekonanie, że Kościół w określeniu dyscypliny spowiedzi jest ograniczony przez prawo Boże, którego nie wolno naruszyć¹⁸.

3. PRZYCZYNY UPOWAŻNIAJĄCE DO UDZIELANIA ABSOLUCJI OGÓLNEJ

W dalszej części *Norm duszpasterskich* sprecyzowane zostały dokładniej okoliczności, w których można bądź nawet trzeba udzielić absolucji w sposób ogólny równocześnie wielu penitentom, bez uprzedniej spowiedzi indywidualnej, albo — mówiąc inaczej — sytuacje, w których zachodzi niemożliwość fizyczna lub moralna. Niemożliwość nie zwalnia całkowicie od prawa zobowiązującego do wyznania grzechów ciężkich, lecz jedynie zawiesza czasowo jego wypełnienie¹⁹.

Do takich sytuacji należy przede wszystkim bliskie niebezpieczeństwo śmierci, kiedy brak czasu nie pozwala kapłanowi czy kapłanom — choć są obecni — na wysłuchanie spowiedzi poszczególnych penitentów. W niebezpieczeństwie śmierci każdy kapłan ma władzę udzielenia ogólnej absolucji nawet wielu osobom równocześnie. Absolucja ta, jeśli czas na to pozwala, powinna być poprzedzona wezwaniem rozgrzeszanych do wzbudzenia aktu żalu za grzechy (n. II).

Postanowienie dotyczące rozgrzeszenia ogólnego w niebezpieczeństwie śmierci otrzymało w powyższej normie pełniejsze sformułowanie niż w Instrukcji z 1944 r., która władzę kapłanów w tym przedmiocie rozciągała wyraźnie tylko na żołnierzy idących do walki i ludność cywilną zagrożoną bombardowaniami.

Normy duszpasterskie wymieniają również inne okoliczności, w których dopuszcza się możliwość udzielania sakramentalnego rozgrzeszenia równocześnie wielu osobom zbiorowo bez uprzedniej spowiedzi. „Poza wypadkami, w których zagraża niebezpieczeństwo śmierci, wolno udzielić sakramentalnego rozgrzeszenia równocześnie wielu wiernym, po ogólnym tylko ich oskarżeniu się o grzechy i stosownym wezwaniu do pokuty, jeżeli zachodzi poważna konieczność, mianowicie wtedy, gdy

¹⁷ Ks. T. Sikorski. *Sacramentum poenitentiae. Normy duszpasterskie w sprawie rozgrzeszenia ogólnego*. „Wiadomości Diecezjalne Łódzkie” R. 46:1972 s. 271.

¹⁸ Por. Z al b a, jw. s. 196 n.

¹⁹ Tamże s. 197.

w stosunku do liczby penitentów nie ma wystarczająco dużo spowiedników, aby mogli w odpowiednim czasie wyspowiadać poszczególnych wiernych, którzy wskutek tego byłiby bez własnej winy pozbawieni przez długi okres czasu łaski sakramentalnej lub komunii²⁰.

Dokument zaznacza, że potrzeba udzielenia abszolucji ogólnej może istnieć szczególnie na terenach misyjnych, ale normę tę wolno stosować również na innych obszarach oraz w odniesieniu do pewnych grup wiernych, o ile zachodzą określone warunki, to jest niewystarczająca liczba spowiedników w stosunku do penitentów i do czasu, jaki można przeznaczyć na spowiedź oraz związana z tym szkoda duchowa, wynikająca z niezawinionego pozbawienia na dłużej łaski sakramentalnej lub komunii. Utrzymana została jednak nadal zasada, że wystarczającego powodu do udzielenia abszolucji ogólnej nie stanowi samo zgromadzenie się dużej liczby penitentów np. z racji wielkiej uroczystości lub pielgrzymki, jeśli można zapewnić na ten czas odpowiednią liczbę spowiedników. Udzielenie abszolucji ogólnej jest dozwolone tylko wówczas, gdy spełniają się równocześnie wszystkie warunki wymienione w n. III.

Możliwość udzielania rozgrzeszenia ogólnego w określonych wypadkach innych niż niebezpieczeństwo śmierci była przewidziana także w Instrukcji *Ut dubia*. Mimo to uważa się, że obecna norma regulująca tę sprawę stanowi nowość w tym względzie²¹, zapewne z tej racji, że określa ona to zagadnienie pełniej i bardziej odpowiednio do współczesnych warunków. Dlatego też obecnemu sformułowaniu przypisuje się szczególne znaczenie dla praktyki duszpasterskiej²².

4. OBOWIĄZKI KORZYSTAJĄCYCH Z ABSOLUCJI OGÓLNEJ

Z abszolucji ogólnej korzystać mogą wszyscy wierni, zarówno ci, którzy dopuścili się grzechów ciężkich, jak i ci, którzy popełnili tylko grzechy lekkie, o ile znajdują się w sytuacji uprawniającej do udzielenia im takiego rozgrzeszenia. Wolni od grzechu ciężkiego, chociaż nie są pozbawieni prawa do przyjmowania komunii, mogą skorzystać z abso-

²⁰ N. III.: „Praeter casus in quibus agitur de mortis periculo, licet sacramentaliter absolvere una simul plures fideles generice tantum confessos, sed apte ad paenitentiam revocatos, si accedat gravis necessitas, nimirum quando, attento paenitentium numero, confessoriorum copia praesto non est ad rite audiendas singulorum confessiones intra congruum tempus, ita ut paenitentes — absque sua culpa — gratia sacramentali, vel sacra Communionem diu carere cogantur”.

²¹ Przemówienie pap. Pawła VI z 19 VII 1972; por. Sikorski, jw. s. 272.

²² Por. Tocanel, jw. s. 587; Sikorski, jw. s. 272. Szczegółową analizę oraz porównanie tekstu obecnych *Norm* z postanowieniami Instrukcji z 1944 r. przeprowadza Zalba (jw. s. 198-201, 212 nn.), który uwypukla zachodzące między nimi różnice.

lucji ogólnej dla powiększenia łaski sakramentalnej, ułatwiającej uniknięcie nowych grzechów²³.

Istotnym warunkiem, jaki muszą spełniać wierni, aby mogli korzystać z ogólnej absolucji sakramentalnej, jest należyte ich usposobienie. Powinni mianowicie wzbudzić akt żalu za wszystkie popełnione grzechy ciężkie bądź — jeśli ich nie popełnili — za niektóre przynajmniej grzechy lekkie oraz postanowić poprawić się z nich i naprawić zgorzenie i szkody.

Ponadto ciąży na nich obowiązek wyznania w odpowiednim czasie na spowiedzi indywidualnej wszystkich grzechów ciężkich, od których zostali uwolnieni przez absolucję ogólną (n. VI.). Nie muszą jednak czynić tego przy najbliższej okazji. Powinni wszakże wypowiedać się przed ponownym uzyskaniem absolucji ogólnej. Jeżeli natomiast istnieje co do tego poważna przeszkoda, muszą odbyć spowiedź indywidualną najpóźniej w ciągu roku od otrzymania absolucji ogólnej zgodnie z przykazaniem zobowiązującym wiernych do spowiedzi przynajmniej raz w roku. Obowiązek ten ulega jednak dalszemu zawieszeniu, jeśli zachodzi moralna niemożliwość jego wypełnienia (n. VII.). W takiej sytuacji należy wyznać grzechy wtedy, gdy ustanie przyczyna powodująca tę niemożliwość.

Absolucję ogólną mogą otrzymać wraz z innymi także ci, którzy swoim postępowaniem powodują zgorzenie wiernych, o ile szczerze żałują i postanawiają naprawić swe błędy. Powinni jednak powstrzymać się do przyjęcia komunii do czasu usunięcia zgorzenia. Sąd o tym, czy zostało ono usunięte, należy do spowiednika, do którego trzeba się odnieść w tej sprawie (n. XI.). Nie musi to być spowiednik, który udzielił absolucji ogólnej, lecz jakikolwiek kapłan uprawniony do spowiadania. Zalba uważa, że, jeśli zgorzenie nie ma charakteru publicznego, penitent będący jego powodem może przystąpić do komunii bez odniesienia się do spowiednika, gdy w przeciwnym wypadku groziłoby mu zniesławienie²⁴.

Penitenci uwolnieni przez absolucję ogólną od cenzur zastrzeżonych powinni zgodnie z obowiązującym prawem odnieść się do właściwego przełożonego i zastosować się do jego poleceń²⁵. Czas, w jakim należy

²³ Zalba (jw. s. 200 n.) uważa, że wierni, którzy nie popełnili grzechu ciężkiego, jeśli odczuwają pragnienie otrzymania łaski sakramentalnej, mogą skorzystać z ogólnego rozgrzeszenia, ilekroć nadarzy się okazja, ponieważ prawdopodobnie nie są oni ściśle zobowiązani do indywidualnego oskarżania się z grzechów, a ponadto okazje do otrzymania takiej absolucji zdarzać się będą raczej rzadko.

²⁴ Jw. s. 205.

²⁵ Por. kan. 2252, 2254. Niektóre trudności praktyczne związane z tą dyspozycją omawia Zalba (jw. s. 204).

się zwrócić do przełożonego, liczy się jednak nie od otrzymania absolucji ogólnej, lecz od najbliższej spowiedzi indywidualnej (n. XI.).

5. OBOWIĄZKI ORDYNARIUSZY I SPOWIEDNIKÓW

Normy określają również obowiązki, jakie w związku z udzielaniem absolucji ogólnej ciąży na ordynariuszach miejscowych i kapłanach.

Ordynariuszowi miejscowemu zastrzeżona jest ocena czy zachodzą warunki uprawniające do udzielenia absolucji ogólnej oraz decyzja, kiedy wolno udzielić rozgrzeszenia w sposób ogólny (n. V). Chodzi tu nie tylko o decyzję odnoszącą się do wypadków wyjątkowych i nie przewidzianych, w których może zaistnieć potrzeba udzielenia absolucji ogólnej, lecz także o szczegółowe określenie okoliczności miejsca i czasu, w jakich udzielenie takiego rozgrzeszenia jest dozwolone na stałe, jeżeli nie można w sposób należyty wypowiedać wszystkich penitentów indywidualnie²⁶.

Ocena i decyzja tego rodzaju powinny być wydane w porozumieniu z innymi członkami konferencji biskupiej (n. V.). Jest to potrzebne niewątpliwie w tym celu, aby ustalić możliwie jednolitą praktykę udzielania absolucji ogólnej i w ten sposób zapobiec szkodliwemu zamieszaniu wśród wiernych oraz ewentualnym nadużyciom, które mogłyby wynikać ze zbytnej różnorodności praktyki²⁷.

Ordynariusze są ponadto obowiązani troszczyć się, aby brak odpowiedniej liczby spowiedników nie był zawiniony przez samych kapłanów bądź z powodu zaniedbania spowiedzi, bądź z racji zajmowania się sprawami doczesnymi albo pracami, które mogą wykonywać diakoni lub odpowiednio przygotowani świeccy (n. IV).

Ordynariusze powinni również czuwać, aby w odpowiednich dla wiernych dniach i godzinach kapłani przebywali w świątyniach, tak aby wierni mogli łatwo zadośćuczynić obowiązkowi odbywania spowiedzi indywidualnej (n. IX).

Poważne obowiązki w związku z możliwością udzielania absolucji ogólnej ciąży także na kapłanach. Z tytułu odpowiedzialności za dobro dusz i godność sakramentu są obowiązani do ścisłego przestrzegania norm ustalonych przez Kongregację i ordynariusza miejscowego, aby przy udzielaniu rozgrzeszenia ogólnego nie dochodziło do nadużyć (n. V i XIII).

Jeżeli zaistnieje konieczność udzielenia absolucji ogólnej poza wypadkami określonymi przez ordynariusza miejsca, kapłan powinien się do niego uprzednio zwrócić, aby mógł godziwie udzielić rozgrzeszenia.

²⁶ Z a l b a, jw. s. 205; S i k o r s k i, jw. s. 273.

²⁷ Z a l b a, jw. s. 206.

Jeżeli zaś odniesienie to jest niemożliwe, należy go jak najszybciej zawiadomić o zaistniałej konieczności oraz o udzieleniu absolucji (n. V).

Zaleca się, aby kapłani w odpowiednich dniach i godzinach przebywali w świątyni i ułatwiali w ten sposób wiernym spełnienie obowiązku spowiedzi indywidualnej. W miejscach, do których kapłan dociera rzadko, powinien każdorazowo wypowiadać przynajmniej część wiernych, udzielając pozostałym penitentom, o ile zachodzą wymagane warunki, ogólnej absolucji sakramentalnej. Trzeba jednak czynić starania, aby w ciągu roku wszyscy wierni odbyli spowiedź indywidualną (n. IX).

Nie wolno odradzać wiernym częstej spowiedzi odbywanej z pobożności. Przeciwnie, należy do niej zachęcać wskazując wynikające stąd korzyści duchowe i ułatwiając jej odbywanie. Spowiedzi indywidualnej nie można ograniczać do tych, którzy są w stanie grzechu ciężkiego, gdyż w ten sposób pozbawiałoby się wiernych najlepszych owoców spowiedzi i szkodziło sławie przystępujących do spowiedzi indywidualnie (n. XII).

Kapłani mają wreszcie obowiązek przygotowania wiernych do właściwego korzystania z absolucji ogólnej. Muszą im wyjaśniać, iż nie mogą w sposób zamierzony czy z niedbalstwa uchylać się od spowiedzi indywidualnej w oczekiwaniu na okazję otrzymania ogólnego rozgrzeszenia, jeśli mają sumienie obciążone grzechami ciężkimi (n. VIII). Przed udzieleniem absolucji ogólnej, nawet w niebezpieczeństwie śmierci, kapłan stosownie do warunków powinien pouczyć wiernych o konieczności należytej dyspozycji i zachęcić do pokuty (n. II i III). Należy też przypomnieć obowiązek późniejszego wyznania grzechów ciężkich na spowiedzi indywidualnej (n. VIII).

Wierni powinni być starannie pouczeni o znaczeniu nabożeństw i obrzędów pokutnych wspólnotowych dla bardziej owocnego przygotowania się do wyznania grzechów i poprawy życia. Nie można jednak tych obrzędów utożsamiać z sakramentalną spowiedzią i rozgrzeszeniem. Jeśli udziela się absolucji ogólnej, należy stosować specjalny obrzęd przepisany przez Kongregację Kultu Bożego, a do czasu wydania nowego obrzędu należy posługiwać się dotychczasową formułą rozgrzeszenia sakramentalnego, wypowiadając ją w liczbie mnogiej. Sprawowanie tego obrzędu pokutnego musi być całkowicie oddzielone od celebracji mszy (n. X). Ten ostatni nakaz został wydany dla wyeliminowania szerzących się niewłaściwych praktyk lub zapobieżenia błędom czy nadużyciom²⁸.

Analiza *Norm duszpasterskich* w sprawie udzielania zbiorowo ogólnej absolucji wykazuje, że dokument ten nie czyni wyłomu w dotychczas-

²⁸ Tamże s. 208 n.

sowej doktrynie Kościoła dotyczącej sakramentu pokuty. Dopuszczając w większym zakresie udzielanie ogólnego rozgrzeszenia sakramentalnego Stolica Apostolska chce zaradzić pilnym potrzebom duszpasterskim; jednocześnie przypomina zasady, które posiadają wartość nienaruszalną, aby zabezpieczyć ważność sakramentu oraz zapobiec błędom i nadużyciom.

O doniosłości problemu i wyjaśnień zawartych w nowym dokumencie Kongregacji Nauki Wiary świadczy dobitnie specjalne zatwierdzenie go przez papieża. Wskazują na to również słowa Pawła VI wypowiedziane w przemówieniu z 19 VII 1972 r.: „ To wezwanie i przypomnienie aktualności sakramentalnej łaski pokuty jest na pewno opatrnościowe w naszych czasach, tak bardzo potrzebujących jasnego i mocnego poczucia moralnego oraz dążących do uwolnienia się od tego, co wewnątrz bardzo mocno zniewala człowieka”

Ścisłe przestrzeganie *Norm duszpasterskich*, na czym tak bardzo zależy Stolicy Apostolskiej, jest zadaniem i obowiązkiem zarówno kapłanów, jak i wiernych.

GENERAL SACRAMENTAL ABSOLUTION

Summary

According to the Council of Trent in order to get sacramental absolution it is necessary to confess also these grave sins committed after the baptism which have not been already absolved in the sacrament of penance. Solely either physical or moral impossibility can relieve one from this duty. The circumstances which make the confessions of sins impossible are defined by moral theology. The arising doubts have been also dealt with by the Apostolic See determining the circumstances under which it is possible to give sacramental absolution without previous confession of sins. And thus in 1915 and 1940 the Penitentiary explained that soldiers going to battle could be absolved by means of a general formula. According to the warrant of the Consistorial Congregation issued in 1939 it was possible to give general absolution also to civilians during air raids.

To dispel the doubts the Penitentiary issued in 1944 the instructions „Ut dubia” concerning giving general absolution to many persons simultaneously. The instructions permitted to give general absolution not only in case of the danger of death but also in other serious and imperative circumstances. For example as a sufficient reason was recognized the situation in which members of the Church lacking this absolution would be deprived of sacramental grace and Holy Communion for a longer period of time although through no fault of theirs. Estimation of necessity in particular cases was left to the Ordinary of the locality. The 1944 Instructions provided permanent rules concerning general absolution.

Yet nowadays the Congregation of the Doctrine of the Faith has considered it necessary to issue a new document concerning the matter. These are the Pastoral Norms of 16 June 1972 concerning general sacramental absolution. In their issue the Apostolic See was motivated by 1) difficulties of members of the Church in some

regions in making individual confession caused by the lack of priests, 2) mistaken theories concerning the sacrament of penance, 3) wrong practice of giving sacramental absolution after previous general confession of sins.

The document confirms the hitherto professed theories concerning the sacrament of penance according to which confession is necessary to get the absolution. Besides it defines in a more detailed manner the circumstances under which it is possible or even necessary to give general absolution without previous confession. It is possible to give such an absolution also in serious circumstances other than the danger of death, i.e. when there are not enough confessors to confess individually all members of the Church who therefore would be deprived of grace or Communion for a long period of time. The present norm determines the question of general absolution in a manner both more complete and adequate to the contemporary situations than the 1944 Instructions

Permitting wider range of general absolution the Apostolic See wants to meet pastoral needs, at the same time attempting to ensure the validity of the sacrament of penance and to prevent any errors and abuses. It is the duty of both priests and congregation to follow carefully the Pastoral Norms issued lately.